

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра загальної і медичної психології

**МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»**

Освітній рівень другий рівень вищої освіти - магістр
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 225 «Медична психологія»

Автори: кандидат психологічних наук, доцент Тертична Н.А.,
кандидат психологічних наук, доцент Литвинова Л.В.,
викладач Жук А.В.

Затверджено на засіданні кафедри загальної і медичної психології
Протокол № 2 від «12» вересня 2024 року

Завідувач кафедри загальної
і медичної психології,

професор

Матяш М.М.

Тема 1. Об'єкт та предмет психологічної науки. Структура сучасної психології, її завдання.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Психологія в сучасному світі.
2. Психологія як наука та науково-практичний комплекс.
3. Предмет вивчення у психологічній науці. Які групи психологічних явищ вона вивчає.
4. Аналітичний і синтетичний підхід у визначенні предмету психології.
5. Методологічні та теоретичні проблеми в психології.
6. Роль психології в оптимізації професійної діяльності.
7. Психологія та її роль у конструюванні майбутнього.

Теми презентацій:

1. Перспективи розвитку загальної психології.
2. Особливості психології як природничої та гуманітарної науки.
3. Проблема та специфіка предмету психології.
4. Наукова та життєва психологія. Буденні уявлення про психіку.
5. Перспективи виникнення та розвитку нових галузей психології.
6. Теоретичні та практичні завдання сучасної психології.
7. Практична психологія. Значення психологічних знань в практичній діяльності лікаря-психолога.

Питання для самоконтролю:

1. Становлення і розвиток загальної психології як самостійної науки.
2. Назвіть етапи становлення предмету психології.
3. Окресліть предмет, об'єкт та завдання загальної психології.
4. Яке місце займає загальна психологія у системі наук?

Ключові слова: загальна психологія, об'єкт, предмет та завдання психології, напрямки психології, психічні явища, психологічні факти, суб'єктивний досвід, принцип детермінізму, принцип відображення, принцип єдності психіки та діяльності, принцип розвитку психіки, системно-структурний принцип.

Тема 2. Основні категорії психології. Особливості психічного відображення. Загальна характеристика основних форм прояву психіки.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Принципи та категорії психологічної науки.
2. Основні напрями досліджень сучасної психологічної науки.
3. Основні галузі психологічних знань.
4. Зв'язок психології з іншими науками та медициною.
5. Психологія та її роль у конструюванні майбутнього.
6. Поняття про психіку.
7. Система функцій психічного відображення (активний характер, випереджальний характер, результат дії об'єктивного через суб'єктивне відображення, психічне відображення постійно поглиблюється, вдосконалюється й розвивається).
8. Три основні форми опредметнення: (матеріальна, психічна, творення себе самого).

9. Основні форми прояву психіки та їх взаємозв'язок.

Теми презентацій:

1. Вплив медичних та наркотичних препаратів на свідомість людини.
2. Паранормальні явища: механізми та природа їх прояву.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття психічного процесу.
2. Основні види психічних процесів та їх загальна характеристика.
3. Емоційно-вольові процеси особистості та психічні стани. Основні характеристики психічних станів.
4. Психічні властивості особистості та їх основні характеристики.
5. Основні відмінності психічних станів та психічних властивостей особистості.

***Ключові слова:** відображення, активний характер відображення, випереджальний характер відображення, форми прояву психіки, психічні процеси, психічні властивості, психічні стани, пізнавальні процеси, емоційно-вольові процеси.*

Тема 3. Механізми психіки людини. Мозок і психіка. Виникнення та розвиток психіки в філогенезі.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Механізми психіки: відображення, проектування та опредметнення.
2. Мозок і психіка. Локалізація психічних функцій.
3. Характеристика основних стадій розвитку психіки тварин (стадія сенсорної психіки, стадія перцептивної психіки, стадія практичного інтелекту).
4. Загальні особливості психіки тварин: інстинкти та їх механізми.
5. Розвиток психіки та її механізмів.

Теми презентацій.

1. Принцип латералізації в роботі великих півкуль головного мозку.
2. Чим психіка тварини відрізняється від психіки людини?
3. Можливості розумної поведінки тварини.

Питання для самоконтролю.

1. Проблема співвідношення психічних процесів та мозку.
2. Принципи функціональної організації людського мозку.
3. Три основних «блоки» головного мозку.
4. Розкрийте адаптивне значення психіки в процесі еволюції та її значення як важливого фактора еволюції.
5. Чим зумовлюється рівень психічного розвитку тварин?
6. Дайте характеристику основних стадій розвитку психіки тварин.
7. У чому полягає сутність рефлекторної природи психіки?
8. Співвідношення стадій та рівнів психічного відображення і особливостей поведінки тварин.

Ключові слова: психіка, психічне відображення, проектування, опредметнення, психічні процеси, стадії розвитку психіки, стадія сенсорної психіки, стадія перцептивної психіки, стадія практичного інтелекту, інстинкти.

Тема 4. Психічна норма та відхилення.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Психічна норма, нормативні відхилення та аномалії. Визначення поняття аномальної психології.
2. Чотири основні способи визначення аномалії. Різниця між нормальною поведінкою та відхиленнями від нього.
3. Характеристика відхилень у психічному розвитку (за Х. Куєєм).
4. Психічний дезонтогенез (за В.В. Лебединським).
5. Причини та наслідки ненормативного психічного розвитку.

Теми презентацій.

1. Біологічні аспекти відхилень від норми.
2. Визначення поняття соціальної норми.
3. Культурні відмінності соціальної норми.
4. Соціальний вплив на визначення норми та аномалії.
5. Рівні ненормативного психічного розвитку.
6. Критерії ідеального психологічного здоров'я.

Ключові поняття: психічна норма, аномалії, відхилення у психічному розвитку, соціальна норма, ненормативний психічний розвиток.

Тема 6. Виникнення та розвиток психіки в філогенезі. Багаторівневність психіки. Свідомість – вищий рівень розвитку психіки.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Питання виникнення та розвитку психіки в філогенезі. Характеристика основних стадій розвитку психіки тварин
2. Багаторівневність психіки. Відмінність психіки людини від психіки тварин.
3. Суспільно-історичний характер свідомості. Свідомість та її функції.
4. Свідомість та її структура. Основні ознаки свідомості.
5. Свідомість та мова. Свідомість та діяльність.
6. Індивідуальний розвиток особистості та її свідомості. Свідомість та самосвідомість.
7. Самосвідомість особистості та основні детермінанти її розвитку.
8. Історія розвитку поглядів на несвідоме в психіці людини.
9. Категорія несвідомого в теорії З. Фрейда. Топографічна модель психіки за З.Фрейдом.
10. Рівні вияву психіки людини
11. Характеристика та класифікація неусвідомлюваних процесів.

Теми презентацій.

1. Свідомість як предмет вивчення психології.

2. Філогенетичні та онтогенетичні фактори формування свідомості.
3. Розуміння свідомості у природничих науках: фізіології, психофізіології та медицині.
4. Основний закон психічної діяльності людини - циклічне чергування сну і неспанья. Стадії сну та їх основні характеристики.
5. Змінені стани свідомості людини – медитація та гіпноз. Фізіологічне підґрунтя змінених станів свідомості. Роль медитації у саморозвитку людини.
6. Співвідношення генетичного фактору та середовища в онтогенезі людської психіки.
7. Неусвідомлювані психічні явища та їх динамічні взаємозв'язки з усвідомленням.

Питання для контролю та самоконтролю.

1. Охарактеризуйте основні етапи розвитку психіки.
2. Опишіть взаємозв'язок рівнів розвитку психіки і форм поведінки живих організмів.
3. Визначте відмінність між подразливістю та чутливістю.
4. Розкрийте сутність та умови виникнення свідомості як вищого рівня розвитку психіки.
5. Охарактеризуйте основні складові структури свідомості.
6. В чому виявляється розвиток самосвідомості людини?
7. Поясніть топографічну модель психіки З. Фрейда.
8. Проаналізуйте захисні механізми психіки за З. Фрейдом.
9. Автоматизми та навички: порівняльна характеристика.

Ключові поняття: свідомість, подразливість, чутливість свідомість, колективна праця, мова, мовлення, знання, самосвідомість, структура свідомості, свідомість, несвідоме, перед свідоме, неусвідомлені автоматизми, навички, неусвідомлена установка, витіснення, цензура, захисні механізми психіки.

Тема 6. Загальна характеристика онтогенезу людської психіки.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття «онтогенезу» в психології. Онтогенез та філогенез: порівняльна характеристика.
2. Фактори та основні закономірності психічного розвитку людини.
3. Рушійні сили розвитку психічного розвитку людини.
4. Загальні характеристики культурно-історичної теорії розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського.
5. Генезис вищих психічних функцій.
6. Перетворення інтрапсихічних відношень в інтрапсихічні.

Теми презентацій.

1. Перетворення інтерпсихологічного в інтрапсихологічне за теорією Л.С.Виготського. Поняття інтеріоризації.
2. Проблема вікової періодизації психічного розвитку особистості в психології.
3. Поняття «свідомість» «діяльність», «особистість» в роботах О.М. Леонтьєва.

Питання для контролю та самоконтролю.

1. Порівняйте поняття «розвиток», «формування», «дозрівання», «становлення».
2. Співставте вплив біологічного і соціального в психічному розвитку особистості.
3. Обґрунтуйте основні закономірності психічного розвитку.
4. Критика та науково-практичне значення теорії Л.С. Виготського.
5. Сучасний етап розвитку культурно-історичної теорії

Ключові поняття: онтогенез, філогенез, психічний розвиток, вікова періодизація, закономірності психічного розвитку, інтерпсихологічне, інтрапсихологічне, послідовність розвитку, неперервність розвитку, кумулятивність, дивергентність, конвергентність, сенситивний період.

Тема 7. Методологічні основи психологічних досліджень. Класифікація методів психологічного дослідження.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття методології наукового дослідження.
2. Методологічні принципи психологічної науки.
3. Взаємозв'язок методології, методів і методик дослідження.
4. Вимоги до організації психологічного дослідження. Основні етапи проведення психологічного дослідження.

Теми презентацій:

1. Основні положення досліджень психологічної науки.
2. Роль методу та змістовно-предметної сторони пізнання в психологічному дослідженні.

Питання для самоконтролю:

1. Обґрунтуйте рівні методології наукового дослідження.
2. Порівняйте методологічні принципи психологічної науки .
3. Що таке метод наукового дослідження? Розмежуйте поняття методологія, метод і методика дослідження.
4. В чому полягає специфіка методів дослідження в психології?
5. Детально опишіть завдання кожного етапу проведення психологічного дослідження.

Ключові слова: методологічний принцип, методологія, метод і методика дослідження, етапи проведення психологічного дослідження.

Тема 7. Загальна характеристика методів психології.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття методу в психології. Різні підходи до класифікації методів психологічного дослідження.
2. Загальна характеристика основних груп методів психологічного дослідження.
3. Організаційні методи.
4. Емпіричні методи.
5. Методи кількісної та якісної обробки результатів.
6. Інтерпретаційні методи.

Теми презентацій:

1. Історія становлення спостереження як методу психологічного дослідження.
2. Історія становлення експерименту як методу психологічного дослідження.
3. Яких наукових принципів дослідження психічних явищ повинен дотримуватись дослідник? Розкрийте сутність кожного з них.

Питання для самоконтролю:

1. Яким чином класифікуються методи психологічного дослідження?
2. Охарактеризуйте чотири групи методів (за Б. Г. Ананьєвим) та наведіть приклади.
3. Спостереження та особливості його застосування лікарем.
4. В чому полягає суть методу спостереження? Які вимоги ставляться до спостереження як до об'єктивного методу вивчення психічного життя людини?
5. Метод анамнезу та його можливості при вивченні психічних особливостей хворого.
6. Експериментальні методи дослідження особистості.
7. Які характерні особливості природного та лабораторного експериментів?
8. Незалежна та залежна змінні в експерименті.
9. Опитувальні методи: класифікація та можливості використання у практиці медичного психолога.
10. Проективні та клінічні тестові методи.
11. Використання в медичній практиці психокорекційних та психотерапевтичних методів.

Ключові слова: організаційні методи, емпіричні методи, методи кількісної та якісної обробки результатів, інтерпретаційні методи, метод спостереження; метод аналізу документів; опитувальні методи; інтерв'ювання; експеримент, тестування, моделювання, незалежна та залежна змінні, природний експеримент, лабораторний експеримент, бесіда, опитування, інтерв'ю, анкетування, тестування, проективні методи, контент-аналіз, метод аналізу продуктів діяльності, біографічні методи, соціометрія, референтометрія.

Тема 8. Особистість та її структура. Психічне здоров'я та гармонія особистості. (практичне заняття – 3 годин)

Питання для обговорення на занятті:

1. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
2. Проблема побудови структури особистості.
3. Спрямованість особистості. Характеристика основних компонентів спрямованості (Платонов К.К., Петровський А.В., О.Г.Ковальов).
4. Тривимірна психологічна структура особистості в узагальненій формі
5. Потреби і мотиви особистості. Ієрархія потреб А.Маслоу.
6. Самосвідомість та „Я-концепція” особистості. Сутнісні психологічні параметри особистості (активність, саморегуляція і саморозвиток).
7. Біологічне та соціальне в розвитку особистості. Активність особистості та її джерела.
8. Поняття індивідуальності в системі психологічних категорій. Ідентифікація та індивідуалізація як механізм розвитку індивідуальності.

Теми презентацій.

1. Гармонійність - дисгармонійність особистості.

2. Загальна характеристика проблеми вивчення мотиваційної сфери особистості.
3. Активність особистості та її джерела.
4. Становлення індивідуальності як феномен культури.

Питання для контролю та самоконтролю.

1. Еволюція поняття «особистість» в сучасній психологічній науці.
2. Що таке активність особистості та які її основні джерела.
3. Що таке особистість і які її основні ознаки.
4. Психологічна характеристика творчої особистості видатних діячів науки та культури.
1. Джерела і рушійні сили розвитку особистості.
2. Концепції розвитку особистості. Біогенетична та соціогенетична концепції розвитку особистості.
3. Епігенетична концепція розвитку особистості Е. Еріксона.
4. Самооцінка як психологічна характеристика особистості.
5. Як пов'язана самооцінка особистості та рівень її домагань.
6. Що таке спрямованість особистості?
7. Як поділяються цілі особистості?

Ключові поняття: індивід, особистість, індивідуальність, самосвідомість, біогенетична концепція, соціогенетична концепція, самооцінка особистості, рівень домагань, спрямованість, цілі особистості, зовнішні мотиви, внутрішні мотиви, активність особистості, Я-образ, Я-реальне, Я-ідеальне.

Тема 10. Особистість та її структура. Психічне здоров'я та гармонія особистості.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Психоаналітична теорія особистості З. Фрейда.
2. Структура особистості в уявленні З. Фрейда.
3. Аналітична теорія особистості. Поняття структури особистості, архетипів та колективного несвідомого(К. Юнг).
4. Розвиток особистості в процесі індивідуалізації особливості побудови типології особистості: критерії та їх співвідношення. Характеристика типів (К. Юнг).
5. Індивідуальна теорія особистості А. Адлера.
6. Проблема особистості у неофрейдизмі. Розвиток особистості: психосоціальні стадії (Е. Еріксон).
7. Розвиток особистості, втеча від свободи, екзистенційні потреби, соціальні типи характеру (Е. Фромм).
8. Відношення від батьками і дитиною, як вирішальний фактор розвитку особистості (К. Хорні).
9. Гуманістична психологія про сутність особистості людини. Теорія мотивації А. Маслоу.
10. Самоактуалізуюча особистості. Проблема самоорганізації та саморозвитку. Тенденція актуалізації, як загальний мотив поведінки людини (К.Роджерс).

Теми презентацій.

1. Захисні механізми психіки за Зигмундом Фрейдом.
2. Основні рушійні сили розвитку особистості – стиль життя і *соціальний інтерес* за Альфредом Адлером.

3. Поясніть основні архетипи індивідуального несвідомого у теорії Карла Юнга.
4. Причини виникнення базальної тривоги особистості за Карен Хорні.
5. Поясніть основні екзистенціальні потреби людини за Еріхом Фроммом.

Питання для контролю та самоконтролю.

1. Представте структуру особистості Зигмунда Фрейда.
2. Розкрийте поняття тривоги та її видів у теорії Зигмунда Фрейда.
3. Обґрунтуйте стадії психосексуального розвитку особистості в теорії Зигмунда Фрейда.
2. Проаналізуйте складові структури особистості у теорії Карла Юнга.
3. Розкрийте поняття особистого та колективного несвідомого у поглядах Карла Юнга.
4. Дайте характеристику психологічним типам особистості за Карлом Юнгом.
5. Розкрийте поняття компенсації та види компенсації за Альфредом Адлером.
6. Обґрунтуйте, яким чином теорія Еріка Еріксона модифікує і/або розширює психоаналітичний підхід Зигмунда Фрейда до розвитку особистості.
7. Окресліть невротичні потреби особистості в теорії Карен Хорні.
8. Проаналізуйте стратегії соціальної поведінки особистості за Карен Хорні
9. Обґрунтуйте типи непродуктивної орієнтації характеру за Еріхом Фроммом.
10. Розкрийте поняття «продуктивність» з точки зору Еріха Фромма.

Ключові поняття: психоаналітична теорія, аналітична теорія особистості, індивідуальна теорія особистості, неофрейдизм, стадії психосексуального розвитку, особисте несвідоме, колективне несвідоме, психологічні типи, архетипи індивідуального несвідомого, невротичні потреби, непродуктивний характер, продуктивний характер, базальна тривога, екзистенціальні потреби.

Тема 9. Характеристика та способи вивчення міжособистісних взаємин в групах та колективах.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття про суспільні групи. Види груп.
2. Міжособистісні стосунки у групі та їх особливості.
3. Статусно-рольові характеристики особистості в групі.
4. Взаємозв'язок статусу особистості та характеру комунікативних взаємостосунків у колективі.
5. Рольові моделі у побудові міжособистісних стосунків в групі.
6. Психологічна сумісність і конфлікт у міжособистісних стосунках.

Теми презентацій.

1. Нормативний вплив у групі. Групові норми та правила.
2. Конформізм та нонконформізм.
3. Вплив меншості в малій групі.

Питання для контролю та самоконтролю.

1. Сутнісні ознаки малої групи. Класифікація малих груп.
2. Види і структурні характеристики малої професійної групи (формальна структура, неформальна структура, комунікативна структура).
3. Види міжособистісних конфліктів.
4. Способи розв'язання міжособистісних конфліктів.

Ключові поняття: мала група, міжособистісні стосунки, статус, роль, позиція, авторитет, популярність, формальна структура, неформальна структура, комунікативна структура, психологічна сумісність, конфлікт, конформізм, нонконформізм.

Тема 9. Психологія спілкування.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Особистість в контексті спілкування.
2. Мова як засіб спілкування у людини.
3. Основні характеристики спілкування.
4. Комунікативний, перцептивний та інтерактивний аспект спілкування.
5. Функції, принципи та різновиди спілкування.
6. Умови ефективного спілкування. Поняття зворотного зв'язку.
7. Види публічної комунікації. Основні ознаки та відмінності публічної комунікації.

Теми презентацій.

1. Поняття комунікативної компетентності. Характеристика основних ознак комунікативної компетентності.
2. Теорія емоційного інтелекту Д. Гоулмана.
3. Емоційний інтелект та його роль у ефективній міжособистісній комунікації.
4. Поняття «комунікативної драми», види комунікативних драм у міжособистісній взаємодії.

Питання для контролю та самоконтролю.

1. Поняття комунікації та її відмінність від спілкування.
2. Психологічні феномени сприйняття людини людиною у процесі комунікації та міжособистісного спілкування.
3. Психологічні особливості та принципи побудови публічного виступу.
4. Особливості сприйняття інформації аудиторією під час публічного виступу.

Ключові поняття: спілкування, комунікація, соціальна перцепція, інтеракція, зворотній зв'язок, вербальна комунікація, невербальна комунікація, помилки соціальної перцепції, проекція, ефект первинності та новизни, ефект ореолу, стереотипізація, ефект поблажливості, каузальна атрибуція, комунікативна компетентність, емоційний інтелект.

Тема 10. Психологічна характеристика діяльності людини та її структурних компонентів. Способи та види діяльності. Мотиваційно-особистісні аспекти діяльності.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Характеристика діяльності як специфічної форми людської активності.
2. Структура діяльності та її особливості.
3. Основні компоненти діяльності та їх характеристика.
4. Мета і мотиви діяльності.

5. Як забезпечується контроль за виконанням діяльності?
6. У чому полягає сутність процесу екстеріоризації та інтеріоризації дії?

Теми презентацій.

1. Порівняльний аналіз поглядів в теорії установки та в діяльнісному підході щодо природи активності особистості.
2. Психофізіологічні функції в структурі діяльності.
3. Феномен установки: минуле і сучасне психологічне розуміння. Поняття установки та подолання «постулату безпосередності».
4. Перенесення та інтерференція дій.

Питання для контролю та самоконтролю.

1. Поняття про діяльність. Психологічний аналіз діяльності.
2. Активність і діяльність як основні характеристики особистості.
3. Специфіка людської діяльності. Структура діяльності.
4. Операційно-технічні аспекти діяльності.
5. Поняття цілі, дії та операції як структурних елементів діяльності.
6. Способи діяльності та процес їх опанування.
7. Поняття про вміння та навички. Умови та процес формування вмінь та навичок. Різновиди вмінь та навичок.
8. Види діяльності. Характеристика основних видів діяльності.

Ключові поняття: діяльність, потреба, мотив, ціль, дія, операція, установка, вміння, навички, гра, навчання, праця, пізнавальна діяльність, інтерференція дій, екстеріоризація, інтеріоризація.

Тема 10. Способи та види діяльності. Мотиваційно-особистісні аспекти діяльності. (практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Основні мотиваційні концепції та особливості трактування поняття мотивації у психоаналітичних та гуманістичних концепціях особистості.
2. Теорії мотивації у психології та їх порівняльний аналіз.
3. Мотиви та особистість. Формування мотивів.
4. Мотивація досягнення успіхів та невдач. Мотивація досягнень та тривожність.
5. Формування мотивів навчання студента.
6. Умови ефективної навчальної діяльності.
7. Мотивація професійної діяльності лікаря-психолога.
8. Професійна діяльність лікаря-психолога і її мотиваційно-психологічна характеристика.

Теми презентацій.

1. Поняття фізичної поведінки за Д.М. Узнадзе.
2. Праця і потреба за Д.М. Узнадзе.
3. Праця і воля за Д.М. Узнадзе.
4. Проблема цілепокладання: поняття психологічної установки.
5. Індивідуальний стиль діяльності людини.

Питання для контролю та самоконтролю.

1. Поняття про спрямованість особистості і мотивацію діяльності.
2. Основні форми спрямованості: потяг, бажання, прагнення, інтереси, ідеали, переконання.
3. Проблема мотивації діяльності людини. Мета діяльності.
4. Основні характеристики мотиваційної сфери людини.
5. Потреби та мотиви. Види потреб особистості.
6. Поняття про мотив та мотивацію.
7. Мотиви і свідомість. Внутрішня діяльність.

Ключові поняття: спрямованість особистості, мотивація діяльності, потяг, бажання, прагнення, інтереси, ідеали, переконання, мета діяльності, потреби, мотиви, мотивація досягнення успіхів, мотивація уникнення невдач, зовнішня діяльність, внутрішня діяльність.

Тема 11. Поняття пізнавальної діяльності особистості.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Пізнання як форма духовного освоєння дійсності.
2. Чуттєве та абстрактне пізнання.
3. Об'єкт і суб'єкт пізнання.
4. Сутність людської психіки і психічного.
5. Багаторівневність психіки (несвідомий, підсвідомий, свідомий і надсвідомий рівні).
6. Багатосистемність психіки (психічні пізнавальні процеси; емоційно-почуттєві процеси; вольові процеси; психічні властивості; психічні стани).
7. Механізми психіки: відображення, проектування та опредметнення.
8. Система функцій психічного відображення (активний характер, випереджальний характер, результат дії об'єктивного через суб'єктивне відображення, психічне відображення постійно поглиблюється, вдосконалюється й розвивається).
9. Три основні форми опредметнення: (матеріальна, психічна, творення себе самого).

Практичні завдання по темі:

1. Зробити словник основних понять по темі.
2. Диференціювати різні види пізнання:

	Чуттєве пізнання	Абстрактне пізнання
Основні характеристики		

3. Окреслити базові характеристики рівнів психіки:

Рівні психіки	Базові характеристики
<i>несвідомий рівень</i> психіки	
<i>підсвідомий рівень</i> психіки	
<i>свідомий рівень</i> психіки	
<i>надсвідомий рівень</i> психіки	

4. Зробити схему основних форм прояву психіки.
5. Розкрити зміст механізмів психіки:

Механізми психіки	Змістові характеристики
відображення	
проектування	
опредметнення	

6. Пояснити функції психічного відображення.

7. Окреслити основні форми опредметнення.

Ключові поняття: пізнавальна діяльність, особистість, чуттєве пізнання, абстрактне пізнання, психіка, несвідомий рівень психіки, підсвідомий рівень психіки, свідомий рівень психіки, надсвідомий рівень психіки, психічні пізнавальні процеси, емоційно-почуттєві процеси, вольові процеси, психічні властивості, психічні стани.

Тема 11. Увага як форма організації психічних процесів.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття уваги у психології.
2. Роль уваги у пізнавальній та професійній діяльності лікаря.
3. Фізіологічні основи уваги.
4. Характеристика основних видів та властивостей уваги.
5. Неуважність та її причини.
6. Порушення уваги.
7. Методи вивчення індивідуальних особливостей та порушень уваги.

Практичні завдання по темі:

1. Виділіть основні положення вчення О.О. Ухтомського про домінанту та субдомінанту.
2. Виділіть характерні ознаки основних видів уваги:

Види уваги	Характерні ознаки
Мимовільна увага	
Довільна увага	
Післядовільна увага	
Зовнішня увага	
Внутрішня увага	
Фокальна увага	
Периферійна увага	

3. Складіть схему основних властивостей уваги.
4. Проаналізувати причини неуважності студентів на лекції.
5. Обґрунтуйте причини виникнення порушень уваги особистості.

6. Підберіть одну методику вивчення індивідуальних особливостей уваги: підготуйте стимульний матеріал, запишіть мету, порядок проведення, процедуру кількісного аналізу та критерії оцінки результатів.

План виконання індивідуального завдання

1. Назва методики.
2. Мета дослідження.
3. Необхідне обладнання.
4. Порядок проведення та інструкція досліджуваному.
5. Характеристика вибірки (кількість учасників дослідження, вік, стать, місце навчання, успішність навчання).
6. Кількісний аналіз результатів дослідження (кількісні показники, відсотки, обчислення за формулами, середні значення, відхилення від середнього значення), представлений у таблицях, графіках, діаграмах (відповідно до мети дослідження).
7. Якісний аналіз результатів дослідження (виконується після подання кожного результату кількісного аналізу): пояснення кількісних показників; виділення рівнів прояву даного явища; аналіз динаміки результатів; характеристика груп досліджуваних, відповідно до результатів кількісного аналізу; аналіз суб'єктивних переживань досліджуваних; порівняння результатів відповідно до віку, статі, успішності навчання.
8. Висновки (узагальнене представлення результатів дослідження, пояснення причин, що могли впливати на успішність чи неуспішність виконання завдань дослідження).

Ключові поняття: увага, пізнавальна діяльність, домінанта, субдомінанта, орієнтувальний рефлекс, мимовільна увага, довільна увага, післядовільна увага, зовнішня увага, внутрішня увага, фокальна увага, периферійна увага, неухважність, порушення уваги.

Тема 12. Характеристика відчуттів. Порушення відчуттів. Методи дослідження відчуттів.

(практичне заняття – 6 годин)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття про відчуття.
2. Поняття про аналізатор як центральний механізм сенсорно-перцептивних процесів.
3. Фізіологічне підґрунтя відчуттів.
4. Класифікація відчуттів, їх характеристика.
5. Основні властивості відчуттів.
6. Чутливість аналізатора і пороги чутливості.
7. Поняття позитивної та негативної адаптації: характеристики та індивідуальні особливості.
8. Больові відчуття та їх значення у відображенні дійсності.
9. Зв'язок відчуттів з вегетативними процесами та емоційною сферою особистості.
10. Характеристика основних порушень відчуттів.
11. Компенсаторні можливості відчуттів.
12. Методи вивчення індивідуальних властивостей відчуттів.

Практичні завдання по темі:

1. Зробіть словник основних понять по темі.
2. Поясніть, чому психічний процес «відчуття» належить до чуттєвого пізнання?

3. Проаналізуйте, у чому полягає особливість відчуттів як чуттєвої форми пізнання дійсності?
4. Обґрунтуйте закон Вебера-Фехнера.
5. Чи правомірно стверджувати, що суб'єктивний характер відчуттів виявляється в тому, що суб'єктом відображення є людина, а результати відображення завжди несуть на собі відбиток психофізіологічних особливостей того, хто відчуває?

6. Складіть таблицю основних видів відчуттів:

Види відчуттів		Характеристика
Залежно від ступеня контакту органів чуттів із подразниками		
За розміщенням рецепторів в організмі		
Відповідно до системи аналізаторів		

7. Проаналізуйте основні властивості відчуттів та складіть таблицю:

Властивості відчуттів	Характеристика
якість	
інтенсивність	
тривалість	
адаптація	
синестезія	
сенсibiliзація	
взаємодія	

8. Поміркуйте та дайте відповіді на запитання:

- Чи всі подразники, що об'єктивно діють на органи чуття, можуть відобразитися за допомогою відчуттів?
- Який подразник називається адекватним? Бувають випадки, коли відчуття викликаються впливом на аналізатори неадекватних подразників. Яке значення для медичної практики може мати цей феномен?
- У чому можуть виявлятися індивідуальні можливості у відчуттях людей?
- Як пов'язані між собою відчуття та діяльність особистості?
- Чи є явище компенсації закономірним і необхідним у разі порушення одного з аналізаторів?

9. Проаналізуйте основні причини порушення відчуттів та їх вплив на життя і здоров'я людини:

Порушення відчуттів (визначення)	Причини	Вплив на життя і здоров'я людини
Гіперестезія		
Гіпостезія		
Анестезія		
Парестезія		
Сенестопатія		
Свербіж		
Каузалгія		
Дізестезія		
Поліестезія		

10. Підберіть одну методику вивчення відчуттів: запишіть мету, порядок проведення, підготуйте стимульний матеріал, продумайте процедуру кількісного аналізу та критерії оцінки результатів.

План виконання індивідуального завдання

1. Назва методики.
2. Мета дослідження.
3. Необхідне обладнання.
4. Порядок проведення та інструкція досліджуваному.
5. Характеристика вибірки (кількість учасників дослідження, вік, стать, місце навчання, успішність навчання).
6. Кількісний аналіз результатів дослідження (кількісні показники, відсотки, обчислення за формулами, середні значення, відхилення від середнього значення), представлений у таблицях, графіках, діаграмах (відповідно до мети дослідження).
7. Якісний аналіз результатів дослідження (виконується після подання кожного результату кількісного аналізу): пояснення кількісних показників; виділення рівнів прояву даного явища; аналіз динаміки результатів; характеристика груп досліджуваних, відповідно до результатів кількісного аналізу; аналіз суб'єктивних переживань досліджуваних; порівняння результатів відповідно до віку, статі, успішності навчання.
8. Висновки (узагальнене представлення результатів дослідження, пояснення причин, що могли впливати на успішність чи неуспішність виконання завдань дослідження).

Ключові поняття: відчуття, аналізатор, сенсорно-перцептивні процеси, чутливість аналізатора, пороги чутливості, закон Вебера-Фехнера, больові відчуття, адаптація, взаємодія відчуттів, сенсibiliзація, синестезія, порушення відчуттів, відчуття, компенсація, больові відчуття, адаптація, порушення відчуттів, гіперестезія, гіпостезія, анестезія, парестезія, свербіж, каузалгія, дізестезія, поліестезія.

Тема 13. Сприймання як пізнавальний процес. Порушення сприймання.
(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Характеристика сприйняття. Фізіологічна основа сприйняття.
2. Різновиди сприйняття.
3. Зорові та слухові сприйняття їх особливості.
4. Сприйняття простору: сприйняття форми, величини, глибини віддаленості. Сприйняття напрямку.
5. Сприйняття часу та руху. Орієнтування в часі та часова перспектива. Взаємозв'язок сприйняття простору та часу.
6. Основні властивості сприйняття: предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість, апперцепція.

Практичні завдання по темі:

1. Зробіть словник основних понять по темі.
2. Складіть таблицю основних видів сприйняття:

Класифікації видів сприйняття	Змістовна характеристика

3. Проаналізуйте основні властивості сприйняття та складіть таблицю:

Властивості сприйняття	Змістовна характеристика
предметність	
цілісність	
структурність	
константність	
осмисленість	
апперцепція	

4. Поміркуйте та дайте відповіді на запитання:

- Порівняйте сприйняття та відчуття: виявіть спільні риси та вкажіть відмінність між ними.
- Який вплив на сприйняття може справляти попередній досвід?

Ключові поняття: сенсорні процеси, перцептивні процеси, зорові сприймання, слухові сприймання, сприймання простору, сприймання форми, сприймання величини, сприймання глибини віддаленості, сприймання напрямку, зорові ілюзії, сприймання часу, сприймання руху, сприймання послідовності та тривалості подій, орієнтування в часі, часова перспектива, предметність, цілісність, структурність сприймання, константність сприймання, осмисленість сприймання, апперцепція, сприймання реального, невідомого, уявного.

Тема 13. Методи дослідження відчуттів та сприйняття.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Спостереження та спостережливість.
2. Особливості сприймання людини людиною.
3. Порухення сприйняття.
4. Поняття сенсорної депривації: причини та наслідки.
5. Поняття сенсорної інтеграції. Причини та наслідки порушення сенсорної інтеграції.
6. Методи дослідження відчуттів та сприйняття.

Практичні завдання по темі:

1. Поміркуйте та дайте відповіді на запитання:
 - Від чого залежить сприйняття людини людиною?
 - Чому нам властиво помилятися при сприйманні людини?
2. Складіть таблицю основних порушень сприйняття:

Порушення сприйняття (визначення)	Причини виникнення	Характеристики прояву
Агнозії		
Псевдоагнозії		
Ілюзії		
Галюцинації		
Псевдогалюцинації		
Дереалізація		
Деперсоналізація		

3. Запропонуйте три вправи на розвиток спостережливості.
4. Підберіть одну методику вивчення сприйняття: запишіть мету, порядок проведення, підготуйте стимульний матеріал, продумайте процедуру кількісного аналізу та критерії оцінки результатів.

План виконання індивідуального завдання

1. Назва методики.
2. Мета дослідження.
3. Необхідне обладнання.
4. Порядок проведення та інструкція досліджуваному.
5. Характеристика вибірки (кількість учасників дослідження, вік, стать, місце навчання, успішність навчання).
6. Кількісний аналіз результатів дослідження (кількісні показники, відсотки, обчислення за формулами, середні значення, відхилення від середнього значення), представлений у таблицях, графіках, діаграмах (відповідно до мети дослідження).
7. Якісний аналіз результатів дослідження (виконується після подання кожного результату кількісного аналізу): пояснення кількісних показників; виділення рівнів прояву даного явища; аналіз динаміки результатів; характеристика груп досліджуваних, відповідно до результатів кількісного аналізу; аналіз суб'єктивних

переживань досліджуваних; порівняння результатів відповідно до віку, статі, успішності навчання.

8. Висновки (узагальнене представлення результатів дослідження, пояснення причин, що могли впливати на успішність чи неуспішність виконання завдань дослідження).

Ключові поняття: спостереження, спостережливість, сприймання людини людиною, сенсорна депривація, сенсорної інтеграції, ілюзії, агнозії, псевдоагнозії, галюцинації, псевдогалюцинації, дереалізація, деперсоналізація.

Тема 14. Психологічні теорії пам'яті. Індивідуальні властивості пам'яті.

(практичне заняття – 6 годин)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття про пам'ять як пізнавальний психічний процес.
2. Фізіологічна, фізична та біохімічна теорії пам'яті.
3. Асоціативна теорія пам'яті. Поняття асоціації, її види.
4. Діяльнісна теорія пам'яті.
5. Характеристика основних видів пам'яті. Взаємозв'язок різних видів пам'яті.
6. Загальна характеристика процесів пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення та забування.
7. Мимовільне запам'ятовування та довільне запам'ятовування і фактори, що їх обумовлюють.
8. Смыслове і механічне запам'ятовування та їх місце і роль у засвоєнні знань.
9. Короткочасне та довготривале запам'ятовування. Умови ефективного запам'ятовування.
10. Відтворення та рівні відтворення: впізнавання, пригадування і спогади. Мимовільне та довільне відтворення.
11. Збереження та забування. Теорії забування.
12. Індивідуальні відмінності пам'яті людини.
13. Основні порушення пам'яті та їх причини.
14. Методи вивчення індивідуальних властивостей пам'яті.

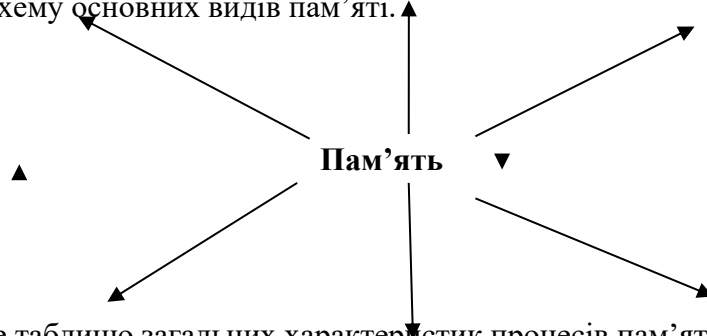
Практичні завдання по темі:

1. Складіть словник базових понять по темі.
2. Складіть таблицю основних теорій пам'яті

Назва теорії	Основні тези теорії
Асоціативна теорія пам'яті.	
Фізіологічна теорія пам'яті.	
Фізична теорія пам'яті.	
Біохімічна теорія пам'яті.	
Діяльнісна теорія пам'яті.	

3.

3. Складіть словник базових понять по темі.
4. Складіть схему основних видів пам'яті.

5. Підготуйте таблицю загальних характеристик процесів пам'яті:

Процеси пам'яті	Загальні характеристики
запам'ятовування	
відтворення	
збереження	
забування	

6. Складіть таблицю основних порушень пам'яті:

Порушення пам'яті (визначення)	Причини виникнення	Характеристики прояву
Ретроградна амнезія		
Прогресуюча амнезія		
Антероградна амнезія		
Антероретроградна амнезія		
Гіпомнезія		
Гіпермнезія		
Парамнезії		
Криptomнезії		
<i>Відчужений спогад</i>		
<i>Фіксаційна амнезія</i>		
<i>Палімпсест</i>		

7. Запропонуйте три вправи на розвиток пам'яті.

8. Підберіть одну методику вивчення пам'яті: запишіть мету, порядок проведення, підготуйте стимульний матеріал, продумайте процедуру кількісного аналізу та критерії оцінки результатів.

План виконання індивідуального завдання

1. Назва методики.
2. Мета дослідження.
3. Необхідне обладнання.
4. Порядок проведення та інструкція досліджуваному.
5. Характеристика вибірки (кількість учасників дослідження, вік, стать, місце навчання, успішність навчання).
6. Кількісний аналіз результатів дослідження (кількісні показники, відсотки, обчислення за формулами, середні значення, відхилення від середнього значення), представлений у таблицях, графіках, діаграмах (відповідно до мети дослідження).
7. Якісний аналіз результатів дослідження (виконується після подання кожного результату кількісного аналізу): пояснення кількісних показників; виділення рівнів прояву даного явища; аналіз динаміки результатів; характеристика груп досліджуваних, відповідно до результатів кількісного аналізу; аналіз суб'єктивних переживань досліджуваних; порівняння результатів відповідно до віку, статі, успішності навчання.
8. Висновки (узагальнене представлення результатів дослідження, пояснення причин, що могли впливати на успішність чи неуспішність виконання завдань дослідження).

Ключові поняття: пам'ять, фізіологічні та біохімічні теорії пам'яті, асоціативна теорія пам'яті, асоціація, діяльна теорія пам'яті, мимовільне запам'ятовування, довільне запам'ятовування, короткочасне запам'ятовування, довготривале запам'ятовування, ефективне запам'ятовування, рівні відтворення, впізнавання, пригадування, спогади, мимовільне відтворення, довільне відтворення, збереження, забування, ремінісценція, амнезія, ретроградна амнезія, ентероградна амнезія, амнезія дитинства, ентероретроградна амнезія, швидкість пам'яті, точність пам'яті, готовність до відтворення, ремінісценція, амнезія, ретроградна амнезія, ентероградна амнезія, амнезія дитинства, ентероретроградна амнезія, парамнезія, гіпомнезія, гіпермнезія, фіксаційна амнезія, палімпсест.

Тема 15. Психологія мислення. Порушення мислення. Методи дослідження мислення.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття про мислення. Мислення, як вища психічна функція.
2. Чуттєве пізнання та мислення. Соціальна природа мислення.
3. Характеристика основних розумових дій і мислительних операцій.
4. Основні теорії мислення у психології.
5. Основні положення культурно-історичної теорії мислення Л.С.Виготського.
6. Проблема визначення інтелекту в психології. Тестологічний підхід до дослідження інтелекту.
7. Експериментальні дослідження А.Біне, Т.Сімона, тести Д.Векслера
8. Проблема мислення в асоціативній емпіричній психології, у біхевіоризмі, геіштальтпсихології та психоаналізі.

Практичні завдання по темі:

1. Складіть словник базових понять по темі.
2. Складіть схему основних мислительних операцій.
3. Складіть таблицю основних теорій мислення:

Назва теорії	Основні тези теорії
<i>Інтроепективна теорія мислення</i>	
<i>Генетична теорія мислення</i>	
<i>Інформаційна теорія мислення.</i>	
Теорія операційного інтелекту Ж. Піаже	
Теорія інтелекту Р. Кеттелла	
Теорія інтелекту Ч.Спірмена	
Теорія інтелекту Л.Терстоуна	
Концепція креативності Дж. Гілфорда і Е.П.Торренса	
<i>Нейропсихологічна теорія мислення</i>	
<i>Теорія планомірного формування розумових дій і понять</i>	
Діяльнісна теорія мислення	
Логічна теорія мислення	

3. Дайте характеристику дослідження мислення в гештальтпсихології, біхевіоризмі, психоаналізі:

Напрямок у психології	Характеристика дослідження пам'яті
<i>асоціативна емпірична психологія</i>	
гештальтпсихологія	
біхевіоризм	
психоаналіз	

4. Підберіть одну методику вивчення мислення: запишіть мету, порядок проведення, підготуйте стимульний матеріал, продумайте процедуру кількісного аналізу та критерії оцінки результатів.

План виконання індивідуального завдання

1. Назва методики.
2. Мета дослідження.
3. Необхідне обладнання.
4. Порядок проведення та інструкція досліджуваному.
5. Характеристика вибірки (кількість учасників дослідження, вік, стать, місце навчання, успішність навчання).
6. Кількісний аналіз результатів дослідження (кількісні показники, відсотки, обчислення за формулами, середні значення, відхилення від середнього значення), представлений у таблицях, графіках, діаграмах (відповідно до мети дослідження).
7. Якісний аналіз результатів дослідження (виконується після подання кожного результату кількісного аналізу): пояснення кількісних показників; виділення рівнів прояву даного явища; аналіз динаміки результатів; характеристика груп досліджуваних, відповідно до результатів кількісного аналізу; аналіз суб'єктивних переживань досліджуваних; порівняння результатів відповідно до віку, статі, успішності навчання.
8. Висновки (узагальнене представлення результатів дослідження, пояснення причин, що могли впливати на успішність чи неуспішність виконання завдань дослідження).

Ключові поняття: мислення, мислення, мислення в асоціативній психології, інтроспективний експеримент та дослідження мислення у вюрцбурзькій школі, теорія інтелектуальних операцій Тельця, культурно-історичної теорії мислення, інтелект, тест Стенфорд-Біне, тест Векслера, критеріально-орієнтовані тести, тести досягнень, концепція Дж. Гілфорда, теорії інтелекту Р. Кеттелла і Г. Айзенка

Тема 15. Психологія мислення. Порушення мислення. Методи дослідження мислення.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

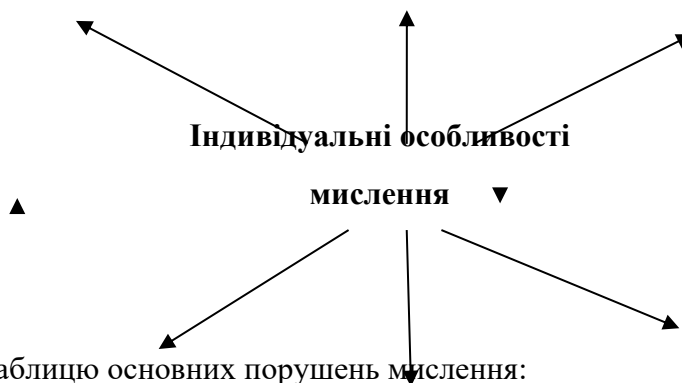
1. Мислення і вирішення задач. Процес розуміння та процес розв’язання задач.
2. Поняття про проблемну ситуацію.
3. Аналіз основних форм мислення.
4. Класифікація видів мислення та їх характеристика.
5. Індивідуальні особливості мислення.
6. Методи вивчення індивідуальних властивостей мислення.
7. Основні види та причини порушення мислення.

Практичні завдання по темі:

1. Складіть словник базових понять по темі.
2. Складіть схему основних видів мислення.
3. Підготуйте таблицю основних форм мислення:

Форми мислення	Загальні характеристики

4. Складіть схему основних індивідуальних особливостей мислення.

5. Складіть таблицю основних порушень мислення:

Порушення мислення	Причини виникнення	Характеристики прояву
1. Порушення операційної сторони мислення		
2. Порушення особистісного компоненту мислення:		

3. Порушення динаміки мислительної діяльності:		
6. Порушення процесу саморегуляції пізнавальної діяльності		
7. Розлади мислення за темпом :		
8. Розлади мислення за будовою відносять:		
9. Персеверація мислення –		
10. Символічне мислення		
11. Паралогічне мислення, або «мимомова»,		
12. Аутичне мислення		

13. Підберіть одну методику вивчення мислення: запишіть мету, порядок проведення, підготуйте стимульний матеріал, продумайте процедуру кількісного аналізу та критерії оцінки результатів.

План виконання індивідуального завдання

1. Назва методики.
2. Мета дослідження.
3. Необхідне обладнання.
4. Порядок проведення та інструкція досліджуваному.
5. Характеристика вибірки (кількість учасників дослідження, вік, стать, місце навчання, успішність навчання).
6. Кількісний аналіз результатів дослідження (кількісні показники, відсотки, обчислення за формулами, середні значення, відхилення від середнього значення), представлений у таблицях, графіках, діаграмах (відповідно до мети дослідження).
7. Якісний аналіз результатів дослідження (виконується після подання кожного результату кількісного аналізу): пояснення кількісних показників; виділення рівнів прояву даного явища; аналіз динаміки результатів; характеристика груп досліджуваних, відповідно до результатів кількісного аналізу; аналіз суб'єктивних переживань досліджуваних; порівняння результатів відповідно до віку, статі, успішності навчання.
8. Висновки (узагальнене представлення результатів дослідження, пояснення причин, що могли впливати на успішність чи неуспішність виконання завдань дослідження).

Ключові поняття: мислення, абстрактне пізнання, мислення, розумові дії, мисленнєві операції, форми мислення, вирішення задач, процес розуміння, процес розв'язання задач, проблемна ситуація, детермінація мислення, наочно-дійове мислення, наочно-образне

мислення, абстрактне мислення, теоретичне і практичне мислення, творче мислення, професійне мислення.

Тема 16. Мова і мовлення. Порушення мовлення. Методи дослідження мовлення.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття про мову і її функції.
2. Фізіологічні механізми мовленнєвої діяльності.
3. Різновиди мовлення.
4. Вербальні та невербальні компоненти спілкування.
5. Індивідуальні особливості мовлення.
6. Етапи оволодіння мовленням.
7. Мовлення та мислення.

Практичні завдання по темі:

1. Складіть словник базових понять по темі.
2. Складіть схему основних різновидів мовлення.
3. Підготуйте таблицю основних форм мислення:

Індивідуальні особливості мовлення	Загальні характеристики

4. Опишіть етапи оволодіння мовленням:

Етапи оволодіння мовленням	Загальні характеристики

5. Підберіть одну методику вивчення мовлення: запишіть мету, порядок проведення, підготуйте стимульний матеріал, продумайте процедуру кількісного аналізу та критерії оцінки результатів.

План виконання індивідуального завдання

1. Назва методики.
2. Мета дослідження.
3. Необхідне обладнання.
4. Порядок проведення та інструкція досліджуваному.
5. Характеристика вибірки (кількість учасників дослідження, вік, стать, місце навчання, успішність навчання).

6. Кількісний аналіз результатів дослідження (кількісні показники, відсотки, обчислення за формулами, середні значення, відхилення від середнього значення), представлений у таблицях, графіках, діаграмах (відповідно до мети дослідження).
7. Якісний аналіз результатів дослідження (виконується після подання кожного результату кількісного аналізу): пояснення кількісних показників; виділення рівнів прояву даного явища; аналіз динаміки результатів; характеристика груп досліджуваних, відповідно до результатів кількісного аналізу; аналіз суб'єктивних переживань досліджуваних; порівняння результатів відповідно до віку, статі, успішності навчання.
8. Висновки (узагальнене представлення результатів дослідження, пояснення причин, що могли впливати на успішність чи неуспішність виконання завдань дослідження).

Ключові поняття: мова, мовленнєва діяльність, різновиди мовлення, мовленнєві та не мовленнєві компоненти спілкування, індивідуальні особливості мовлення,

Тема 17. Психологія уяви. Уява і творчість. Методи вивчення індивідуальних властивостей уяви.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Поняття про уяву та її розвиток.
2. Фізіологічні основи уяви.
3. Процес створення образів уяви.
4. Класифікація видів уяви.
5. Прийоми створення образів уяви.
6. Індивідуальні особливості уяви.

Практичні завдання по темі:

1. Складіть словник базових понять по темі.
2. Складіть схему основних різновидів уяви.

3. Підготуйте таблицю основних прийомів створення образів уяви:

Прийоми створення образів уяви	Характерні особливості

4. Опишіть індивідуальні особливості уяви

Індивідуальні особливості уяви	Загальні характеристики

5. Підберіть одну методику вивчення уяви: запишіть мету, порядок проведення, підготуйте стимульний матеріал, продумайте процедуру кількісного аналізу та критерії оцінки результатів.

План виконання індивідуального завдання

1. Назва методики.
2. Мета дослідження.
3. Необхідне обладнання.
4. Порядок проведення та інструкція досліджуваному.
5. Характеристика вибірки (кількість учасників дослідження, вік, стать, місце навчання, успішність навчання).
6. Кількісний аналіз результатів дослідження (кількісні показники, відсотки, обчислення за формулами, середні значення, відхилення від середнього значення), представлений у таблицях, графіках, діаграмах (відповідно до мети дослідження).
7. Якісний аналіз результатів дослідження (виконується після подання кожного результату кількісного аналізу): пояснення кількісних показників; виділення рівнів прояву даного явища; аналіз динаміки результатів; характеристика груп досліджуваних, відповідно до результатів кількісного аналізу; аналіз суб'єктивних переживань досліджуваних; порівняння результатів відповідно до віку, статі, успішності навчання.
8. Висновки (узагальнене представлення результатів дослідження, пояснення причин, що могли впливати на успішність чи неуспішність виконання завдань дослідження).

Ключові поняття: уява, фантазія, як функція мозку. уява і органічні процеси, аглютинація, гіперболізація, аналогія, наголошення, типізація, творча уява. Репродуктивна уява, проблемна ситуація, активна уява, пасивна уява, довільна уява, мимовільна уява, технічна уява, художня уява.

Тема 17. Психологія уяви. Уява і творчість. Методи вивчення індивідуальних властивостей уяви.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Роль уяви в різних видах діяльності людини.
2. Роль фантазії в грі дітей та творчості дорослих.
3. Уява в професійній діяльності лікаря-психолога.
4. Поняття про мрію. Мрія та уява.
5. Поняття про творчість. Основні теорії творчості.
6. Натхнення як творчий стан особистості.
7. Методи вивчення індивідуальних особливостей уяви.

Практичні завдання по темі:

1. Створити колективний уявний художній образ (у підгрупах)
2. Зробити психологічний аналіз творчої діяльності, механізмів та результату.

Ключові поняття: уява, творчість, професійна уява, фантазія, мрія, натхнення, творчий стан особистості.

Тема 18. Сутність психічних станів. Класифікація психічних станів.

Тема 19. Психологія емоцій особистості. Основні форми проявів емоційної сфери особистості. Емоційні порушення. Методи вивчення індивідуальних особливостей емоцій.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке афективна сфера особистості?
2. Які основні компоненти включає афективна сфера?
3. Яка роль емоцій у нашому житті та в афективній сфері?
4. Як можуть впливати емоції на наше психічне та фізичне здоров'я?
5. Які фактори можуть впливати на індивідуальну афективну сферу людини?
6. Як впливає соціальне середовище на афективну сферу людини?
7. Які відмінності можуть спостерігатися в афективній сфері у різних етапах життя?
8. Дайте характеристику теоріям емоцій та почуттів.
9. Властивості та види емоцій. Амбівалентність емоцій. Управління емоціями.
10. Порушення в емоційній сфері особистості.
11. Методи вивчення індивідуальних особливостей емоційних станів.

Практичні завдання по темі:

1. Запишіть кілька позитивних емоцій, які ви хотіли б більше відчувати в своєму житті (радість, любов, гармонія і т. Д.). Розробіть план дій, який допоможе вам залучити ці емоції у ваше життя.
2. Опрацюйте методи емоційного вираження, такі як малювання, медитативний танець або робота з музикою. Спостерігайте за впливом цих методів на ваш емоційний стан.
3. Складіть список людей, які підтримують вас в складних емоційних моментах. Спробуйте зустрітися з ними і поділитися своїми емоціями, а також попросити підтримки або поради. Запишіть свої спостереження і враження.

2. Заповніть таблицю

№ п/п	Назва теорії	Погляди, з якими я погоджуюсь. Чому?	Погляди, з якими я не погоджуюсь. Чому?

3. Виберіть одну із теорій емоцій, номер якої відповідає вашому порядковому номеру в списку групи та зробіть презентацію та підготуйте доповідь по цій теорії.

Ключові поняття: емоції, настрій, емоційний стан, почуття, емоційна реакція, відчуття, емоційна гармонія, емоційний дисбаланс, позитивні емоції, негативні емоції, емоційна інтелігентність, емоційна компетентність, емоційне благополуччя, емоційна корегуляція, емоційна стабільність, емоційні травми, емоційний розвиток, емоційний сприйняття, емоційний вияв, емоційний вираз, емоційний інтенсивність, емоційна інтерпретація, емоційне спілкування, емоційна психологія

Тема 19. Психологія емоцій особистості. Основні форми проявів емоційної сфери особистості. Емоційні порушення. Методи вивчення індивідуальних особливостей емоцій.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Афекти. Фізіологічний та психологічний афекти. Психологічні наслідки афективної поведінки.
2. Настрій. Причини виникнення та умови управління настроєм.
3. Стресові стани.
4. Фрустрація. Форми переживання фрустрації та можливості психологічної допомоги. Пристрасті. Позитивні та негативні пристрасті.
5. Поняття психологічної залежності. Пристрасть і залежність.
6. Індивідуальні особливості прояву емоційних станів.
7. Зовнішній прояв емоційних станів.
8. Формування емоційної стійкості особистості.
9. Емоційна компетентність лікаря. Складові емоційної компетентності лікаря та їх характеристика.

Практичні завдання по темі:

1. Підберіть методики для дослідження афективної сфери особистості. Проведіть дослідження емоційних станів серед своїх знайомих і способи регуляції своїх емоцій.
2. Складіть список ситуацій, які викликають негативні емоції (стрес, злість, сум, тощо) у вас. Потім розробіть стратегії, які допоможуть вам ефективно впоратися з цими емоціями.
3. Спробуйте відпрацювати методи медитації або релаксації для поліпшення свого емоційного стану. Зафіксуйте свої спостереження і ефективність таких практик.
4. Проведіть експеримент, який допоможе вам розібратися зі своїми страхами або фобіями. Наприклад, спробуйте підійти до незнайомця і поспілкуватися з ним. Зафіксуйте свої відчуття і результати.
5. Створіть емоційний щоденник, в якому будете записувати свої емоції на протязі дня. Обговорюйте, які події чи фактори викликали ці емоції і як ви з ними справилися.
6. Перегляньте фільм або прочитайте книгу, яка викликає сильні емоції у вас. Потім простежте свої реакції на ці емоції і спробуйте їх аналізувати.
7. Запишіть себе на тренінг з розвитку емоційного інтелекту. Впроваджуйте отримані знання і навички у своє повсякденне життя.
8. Запишіть кілька позитивних емоцій, які ви хотіли б більше відчувати в своєму житті (радість, любов, гармонія і т. Д.). Розробіть план дій, який допоможе вам залучити ці емоції у ваше життя.
9. Опрацюйте методи емоційного вираження, такі як малювання, медитативний танець або робота з музикою. Спостерігайте за впливом цих методів на ваш емоційний стан.
10. Складіть список людей, які підтримують вас в складних емоційних моментах. Спробуйте зустрітися з ними і поділитися своїми емоціями, а також попросити підтримки або поради. Запишіть свої спостереження і враження.

Ключові поняття: емоції, почуття, психологія, теорія, вплив, вияв, експресія, регуляція, визнання, виявлення, прояв, сприйняття, інтенсивність, охолодження, реакція, структура, емоційна обробка, кінетична теорія, фізіологічна активність, емоційна інтелігенція, емоційний розвиток, емоційна соціалізація, еволюційна теорія, емоційний досвід.

Тема 20. Характеристика емоційних станів особистості. Формування емоційної стійкості особистості. Емоційна компетентність лікаря-психолога.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке емоційний стан особистості?
2. Які основні типи емоційних станів відомі у психології?
3. Які основні складові емоційних станів особистості?
4. Які фактори впливають на формування емоційних станів у людини?
5. Як можна класифікувати емоційні стани особистості за їх тривалістю?
6. Які особливості виявляються у поведінці людини під час різних емоційних станів?
7. Як можна оцінювати і вимірювати емоційні стани особистості?
8. Які наслідки можуть мати негативні емоційні стани на психологічний стан та фізичне здоров'я особистості?
9. Як можна регулювати та керувати своїми емоційними станами?
10. Який вплив мають соціальні чинники на формування та виявлення емоційних станів особистості?

Практичні завдання по темі:

1. Заповніть таблицю

№ п/п	Назва емоційного стану	Визначення	Особливості прояву
--------------	-------------------------------	-------------------	---------------------------

2. Оберіть один із емоційних станів (настрій, афект, стрес, фрустрація і пристрасть.) і проведіть анкетування серед знайомих, спитайте, які симптоми вони відчувають під час цього емоційного стану, які вчинки вони здійснюють, і як вони реагують на негативні подразники, пов'язані з цим станом.
3. Проведіть самостереження, щоб вивчити емоційний стан пристрасть. Визначіть у себе позитивні та негативні пристрасті. Спробуйте деякий час контролювати свої пристрасті проаналізуйте свої переживання в цей час, реакції та описи емоційного стану після цього.
4. Дослідіть вплив зовнішніх факторів (наприклад, музика, запахи, кольори тощо) на емоційні стани особистості. Створіть експеримент, де різні групи учасників зазнають різних зовнішніх впливів, а потім відстежуйте їхні емоційні стани та реакції.
5. Напишіть есе про емоційний стан стрес. Поясніть, які психологічні та фізіологічні ознаки характеризують стрес, які ситуації можуть її викликати, які стратегії можуть бути корисними під час стресу.

Ключові поняття: стан, емоційний стан, емоції, види емоційних станів, прояви емоційних станів, механізми виникнення емоційних станів, настрої, афект, стрес, фрустрація, пристрасть.

Тема 21. Причини виникнення стресових станів та засоби психокорекції.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке стрес та які можуть бути його причини?
2. Які фізіологічні та психологічні прояви стресу?
3. Яка роль адаптації в подоланні стресу?
4. Які внутрішні та зовнішні фактори можуть впливати на особистість в контексті стресу?
5. Які методи психологічної корекції стресу існують?
6. Які прийоми релаксації можуть бути використані для зняття стресу?
7. Які способи когнітивної перебудови допомагають подолати стрес?

8. Які вправи і техніки дихання можуть бути корисні для маніпуляції стресом?
9. Яка роль фізичних вправ та спорту в зниженні рівня стресу?
10. Які прийоми саморегуляції можна використовувати для зняття стресу?
11. Що таке соціальна адаптація? Як вона відрізняється від фізіологічної адаптації?
12. Які стратегії адаптації може використовувати людина?
13. Чи можна сказати, що людина завжди успішно адаптується до змін у своєму оточенні?
14. Як впливає адаптація на психологічний стан і самопочуття людини?
15. Які шляхи підтримки адаптації людини можуть бути використані у сім'ї, на роботі або при навчанні?

Практичні завдання по темі:

1. Провести аналіз власного стресового стану. Записати ситуації, які спричинюють стрес, і які емоції вони викликають. Розділити ситуації на ті, які можна змінити і ті, на які немає впливу.
2. Розробити власний розподіл часу та встановити пріоритети в роботі, щоб уникнути перевантаження і стресу.
3. Скласти власний регулярний режим дня. Планувати час для відпочинку, фізичних вправ, сну та виконання приємних занять.
4. Вивчити одну із технік релаксації, які допоможуть в стресовій ситуації та провести її в групі.
5. Розробити план дій для кризових ситуацій. Вести щоденник подолання стресу;

№ п/п	Стрессова ситуація	Особливості прояву стресу	Шляхи подолання
-------	--------------------	---------------------------	-----------------

10. Розробити рекомендації для різних вікових груп по подоланню стресу.
 1. Написати есе на тему "Соціальна адаптація осіб з особливими потребами".
 2. Провести інтерв'ю зі старшими людьми про їхню адаптацію у сучасному суспільстві.
 3. Проаналізувати вплив міграції на адаптацію молодих людей.
 4. Скласти список стресових факторів, що впливають на адаптацію молодих людей і запропонувати способи їх подолання.
 5. Провести дослідження про соціальну адаптацію студентів першого курсу університету.
 6. Проаналізувати вплив інтернету та соціальних мереж на соціальну адаптацію сучасної молоді.
 7. Проаналізувати вплив фізичного здоров'я на адаптацію людей з інвалідністю та людей з особливими потребами.
 8. Провести соціологічне опитування серед дорослих про їхню адаптацію у робочому колективі.
 9. Проаналізувати вплив негативних соціальних явищ (пандемія, війна тощо) та природних катаклізмів (землетруси, цунамі, лісові пожежі тощо) на процес адаптації людини.
 10. Заповніть таблицю

Деадаптація		
Причини	Наслідки	
	Для психіки	Для здоров'я

Ключові поняття: стрес, дистрес, еустрес, адаптація, стресори, короткочасний стрес, хронічний стрес, стратегії подолання стресу, релаксація, самопідтримка, стресовий, соціальна адаптація, психологічна адаптація, самоідентифікація, соціальне навантаження, соціальна підтримка, культурний шок, угруповання, соціальна роль, навички комунікації, конформність, самооцінка, самореалізація, стигматизація, соціальна взаємодія.

Тема 22. Індивідуальні та вікові особливості почуттів. Методи вивчення індивідуальних особливостей почуттів.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке почуття? Які вони можуть бути?
2. Які основні фактори впливають на появу почуттів у людини?
3. Які відмінності в почуттях можуть спостерігатися між різними людьми?
4. Чи існують вікові особливості в почуттях? Які?
5. Яким чином індивідуальні особливості впливають на прояв почуттів?
6. Чи можуть почуття змінюватися протягом життя? Які фактори впливають на це?
7. Чи впливають статеві особливості на прояв почуттів? Чому?
8. Як впливають соціальні фактори на індивідуальні особливості почуттів?
9. Як змінюються почуття залежно від ситуації?
10. Які можуть бути наслідки негативних почуттів на фізичне та психічне здоров'я?

Практичні завдання по темі:

1. Складіть список позитивних почуттів, які ви відчуваєте у різних ситуаціях та як вони проявляються. Порівняйте цей список зі списком однолітків і виберіть ті почуття, які співпадають із вашими.
2. Проведіть міні-дослідження серед друзів або родичів, щоб виявити, які почуття вони вважають найважливішими в різних вікових групах (наприклад, діти, підлітки, дорослі). Порівняйте отримані результати зі своїми уявленнями про це.
3. Підготуйте презентацію на тему "Індивідуальні особливості почуттів у юнацький період". Проаналізуйте результати наукових досліджень і додайте особистий досвід, щоб показати, які почуття найбільше зустрічаються у юнаків і як вони впливають на їхнє життя.
4. Проведіть спостереження над собою протягом тижня і зробіть записи про ваші емоції та почуття щодо різних ситуацій (наприклад, в університеті, дома, з друзями). Аналізуйте ці записи, щоб з'ясувати, які ситуації мають найбільший вплив на ваші почуття.
5. Вивчіть відомості про індивідуальні особливості почуттів людей у певних вікових групах (наприклад, дітей, підлітків, дорослих, літніх людей). Порівняйте характеристики цих почуттів та знайдіть спільні риси та відмінності.
6. Запитайте у своїх родичів, які почуття вони найчастіше відчувають в різні моменти життя. Порівняйте їхні відповіді з вашими уявленнями про те, які почуття мають бути притаманними у тій чи іншій віковій групі.
7. Створіть плакат, який ілюструє індивідуальні особливості почуттів у різних вікових групах. Використовуйте яскраві малюнки та короткі описи, щоб передати різноманітність індивідуальних почуттів у певному віці.
8. Проведіть обговорення з друзями або однолітками на тему "Як наші почуття змінюються з віком?". Порівняйте ваші переживання у різні періоди життя та обговоріть спільні риси та відмінності.
9. Створіть розповідь про особливості почуттів у дітей різних вікових груп (наприклад, малюків, дошкільнят, школярів). Використовуйте казковий або фантастичний сюжет, щоб показати, як важливо розуміти і реагувати на індивідуальні почуття у кожному віці.
10. Вивчіть наукові дослідження на тему впливу почуттів на різні вікові групи і зробіть коротку презентацію, що висвітлює основні відкриття. Порівняйте ці результати зі своїми уявленнями про цю тему і обговоріть можливі застосування результатів досліджень у практичному житті.

Ключові поняття: індивідуальність, вікові особливості, почуття, емоції, розвиток, емоційна стабільність, емоційний інтелект, емоційний дискомфорт, емоційна саморегуляція, прояви емоцій, емоційні реакції, емоційна виразність, емоційна адаптація, емоційні здібності, вплив емоцій на розумову діяльність, вплив емоцій на соціальну взаємодію, емоційний розвиток, емоційний стан, переживання, почуття любові, почуття ненависті, почуття гумору, естетичні почуття, практичні почуття, моральні почуття.

Тема 23. Основні проблеми психології волі. Порушення вольової сфери особистості. Методи вивчення індивідуальних особливостей волі.

(практичне заняття – 6 годин)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке воля і які підходи до неї існують?
2. Які основні фактори впливають на формування і розвиток вольових якостей у людини?
3. Яка роль почуттів, емоцій і мотивації у регуляції вольової активності?
4. Які особистісні характеристики пов'язані з вольовою сферою?
5. Які стратегії саморегуляції існують і як вони впливають на вольову активність?
6. Чи можна навчитися бути більш вольовою особою і якими методами це можна зробити?
7. Які перешкоди можуть виникнути під час формування і розвитку вольових якостей і як їх подолати?
8. Які випробування існують для вимірювання рівня вольової активності і що вони відображають?
9. Як пояснити ситуації, коли людина має сильну вольову активність в одній сфері життя, але слабку в інших?
10. Яка роль вольової активності у досягненні особистісного зростання та професійного успіху?

Практичні завдання по темі:

1. Розвиток самодисципліни: поставте собі невеликі цілі (наприклад, зробити ранкову розминку кожен день протягом тижня) і стежте за тим, як ви досягаєте їх. Запишіть свої спостереження і роздуми про те, як воля допомагає вам досягти поставлених цілей.
2. Вплив зовнішніх факторів на волю: проведіть експеримент, при якому ви будете випробовувати свою волю в різних умовах. Наприклад, спробуйте змінити свої звички, коли ви знаходитесь у різних місцях або знаходитесь з різними людьми. Фіксуйте свої спостереження про вплив зовнішніх факторів на вашу волю.
3. Мотивація та воля: визначте головні цілі, які ви хотіли б досягти в житті. Розробіть детальний план дій, щоб досягти цих цілей і поставте собі регулярні напрямки, щоб здійснювати ці дії. Обдумайте труднощі, з якими ви стикаєтесь, і як воля допомагає вам утримуватися від занепаду.
4. Стрес і воля: спостерігайте за тим, як ваша воля реагує на стресові ситуації. Візьміть записник і фіксуйте ваші реакції на стрес та способи, якими ви змушуєте себе долати його. Проаналізуйте свої записи і зробіть висновки про те, як ви можете змінювати підхід до стресу, щоб зберігати свою волю.
5. Помилки та воля: виберіть один аспект вашого життя, де вам важко керувати собою (наприклад, постійно відкладаєте фізичні вправи). Спробуйте виявити причини цих помилок і розробити нову стратегію, щоб подолати їх. Запишіть свої відкриття та спостереження.
6. Заповняйте власний щоденник самоспостереження по кожному із пунктів зазначених вище (завдання 1-5) протягом тижня

Ключові поняття: свобода волі, самоконтроль, воля, вольові якості, вольовий акт, вольове управління, внутрішня свобода, вольові рішення, внутрішня мотивація, вольова

відповідальність, вольова сила, вольова дисципліна, вольова активність, вольовий потенціал, вплив волі на поведінку, формування вольових якостей, особистісний розвиток через волю

Тема 24. Історія розвитку наукової думки про темперамент. Психологічна характеристика типів темпераменту.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Яка роль темпераменту в історії наукової думки? Вчення про темперамент Гіппократа.
2. Гуморальна теорія темпераменту.
3. Що таке типологія темпераменту за Кеттеллом?
4. Характеристика типів темпераменту І. Канта.
5. Конституціональний підхід до темпераменту.
6. Підхід до вивчення темпераменту І. П. Павлова.
7. Підхід К. Юнга до виділення психологічних типів.
8. Підхід до вивчення темпераменту Г. Айзенка.
9. Темперамент у теорії В. С. Мерліна.
10. Дослідження темпераменту Б.М. Тепловим, В.М. Русалова та Л.С.Виготським.
11. Модель темпераменту Р. Клонінгера
12. Які сучасні підходи до дослідження темпераменту існують?
13. Які фактори впливають на формування темпераменту?
14. Які способи визначення і вимірювання темпераменту використовуються в сучасних наукових дослідженнях?

Практичні завдання по темі:

1. Заповніть таблицю

№ п/п	Назва теорії	Погляди, з якими я погоджуюсь. Чому?	Погляди, з якими я не погоджуюсь. Чому?
-------	--------------	--------------------------------------	---

2. Виберіть одну із теорій темпераменту, номер якої відповідає вашому порядковому номеру в списку групи та зробіть презентацію та підготуйте доповідь по цій теорії.

Ключові поняття: *темперамент, особистість, характерологія, біологічний підхід, психологічний підхід, типологія, фізіологія, психологічні властивості, психічні процеси, реактивність, адаптація, настрій, агресія, емоційна стійкість, енергійність, інтроверсія, екстраверсія, стабільність, нестабільність, психічне здоров'я, типи темпераментів*

Тема 24. Історія розвитку наукової думки про темперамент. Психологічна характеристика типів темпераменту.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке темперамент в психології?
2. Які основні типи темпераменту і як вони відрізняються?
3. Які фактори впливають на формування темпераменту?
4. Які роль і вплив має темперамент на особистість людини?
5. Які особливості поведінки та сприйняття навколишнього світу можуть бути пов'язані з різними типами темпераменту?
6. Які психологічні особливості виявляються у людей з різними типами темпераменту в стресових ситуаціях?

7. Чи може темперамент змінюватися протягом життя та під впливом яких факторів?
8. Як можна використовувати знання про типи темпераменту в роботі з людьми (наприклад, в освітній, медичній або психотерапевтичній практиці)?
9. Чи може суспільство або культура впливати на формування типу темпераменту у людини?
10. Чи можуть особи з різними типами темпераменту міцніше адаптуватися до певних професій чи сфер діяльності?

Практичні завдання по темі:

1. Проведіть опитування серед своїх знайомих, щоб визначити їх тип темпераменту за методикою Г. Айзенка. Після цього проаналізуйте дані і зробіть висновки про співвідношення різних типів темпераменту у вашому оточенні.
2. Вивчіть літературу про різні типи темпераменту і проведіть дослідження щодо зв'язку між типом темпераменту і успішністю у навчанні або професійному розвитку. Зберіть дані про успішність людей різних типів темпераменту і порівняйте їх результати.
3. Проведіть невелике експериментальне дослідження, щоб вивчити співвідношення між типом темпераменту і рівнем стресу у людей. Запропонуйте учасникам виконання завдань, які містять елементи стресу (наприклад, розв'язування складних задач або публічні виступи), а потім проаналізуйте їх реакцію залежно від типу темпераменту.
4. Підготуйте різні методики на дослідження типів темпераменту
5. Проведіть спостереження людей різних типів темпераменту у групових ситуаціях, наприклад, на засіданнях або заняттях. Зафіксуйте їх реакцію на різні ситуації, спосіб взаємодії з іншими людьми, рівень агресивності тощо. Потім аналізуйте ці дані і зробіть висновки про специфічність реакцій різних типів темпераменту.
6. Подивіться на картинки та опишіть реакцію людини в залежності від її типу темпераменту

Чотири типи темпераменту

ХОЛЕРИЧНИЙ

ФЛЕГМАТИЧНИЙ

МЕЛАНХОЛІЧНИЙ

САНГВІНІЧНИЙ

Ключові поняття: темперамент, психологічна характеристика типу темпераменту, сангвінік, холерик, меланхолік, флегматик, екстраверт, інтроверт, емоційна стабільність, чутливість, адаптивність, реактивність, лабільність

Тема 25. Психологія характеру. Характер та особистість. Вікові характеристики у формуванні та прояві характеру.

(практичне заняття – 6 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке характер
2. Які основні теорії розвитку характеру існують?
3. Які фактори впливають на формування характеру?
4. Які основні компоненти характеру можна виділити?
5. Які властивості характеру впливають на індивідуальність та поведінку людини?
6. Чи може характер змінитися протягом життя і які чинники на це впливають?
7. Чи існують загально визнані критерії для оцінки міцності та стійкості характеру?
8. Як характер впливає на міжособистісні відносини та соціальну адаптацію?
9. Чи існують стандартизовані методики для вимірювання характерологічних особливостей людини?
10. Які послаблення та загрози для характерологічного розвитку існують у сучасному суспільстві?

Практичні завдання по темі:

1. Дослідити вплив різних характерологічних особливостей на професійний розвиток особистості. Зібрати дані про кар'єрні досягнення людей з різними типами характерів і проаналізувати результати.
2. Провести анкетування серед різних вікових груп з метою встановлення рушійних сил, що визначають характерні риси особистості. Порівняти результати і провести дослідження про зміну характерологічних особливостей протягом життя.
3. Вивчити вплив сімейного середовища на формування характеру дитини. Провести спостереження і аналіз сімейних взаємин, щоб встановити зв'язок між вихованням і характерологічними особливостями дітей.
4. Проаналізувати вплив характерних особливостей на міжособистісні взаємини. Дослідити, як виразність певних рис характеру впливає на взаємодію з іншими людьми і як змінюється сприйняття оточуючих.
5. Провести дослідження про вплив характеру на фізичне та психічне здоров'я людини. Зібрати дані про соматичні та психологічні характеристики людей з різними типами характерів і зробити висновки про їхній загальний стан здоров'я.
6. Дослідити вплив характерологічних особливостей на прийняття рішень. Провести експеримент, у якому буде залучено людей з різними типами характерів, і спостерігати за їхніми рішеннями в різних ситуаціях.
7. Вивчити вплив характеру на стресову стійкість людини. Зібрати і проаналізувати дані про те, як різні типи характерів реагують на стресові ситуації і які стратегії вони використовують для зняття напруги.
8. Дослідити вплив характерологічних особливостей на соціальну адаптацію. Провести дослідження про те, як різні типи характерів сприймають нові ситуації і спілкуються з новими людьми, і як це впливає на їхню соціальну адаптацію.
9. Вивчити вплив характеру на успішність у навчанні. Порівняти результати навчання людей з різними типами характерів і проаналізувати, які особливості характеру сприяють усвідомленому навчанню та досягненню високих результатів.
10. Дослідити вплив характерних рис на рівень щастя. Провести анкетування індивідів з різними типами характеру та проаналізувати їхнє самопочуття та рівень задоволеності життям.

Ключові поняття: характер, риси характеру самооцінка, соціальні навички, емоційний інтелект, тривожність, агресія, оптимізм, песимізм, самоконтроль, емоційна стабільність, самореалізація, самодисципліна, екстраверсія, інтроверсія, темперамент, стрес, адаптація, компетентність, впевненість, мотивація, самопізнання, самовдосконалення.

Тема 26. Психологія характерологічних відхилень. Види акцентуацій характеру. Психопатії та їх ознаки.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке акцентуація характеру особистості?
2. Які є основні типи акцентуації характеру особистості?
3. Які характерні риси можуть виявлятися при акцентуації характеру?
4. Які фактори можуть впливати на формування акцентуації характеру особистості?
5. Чи можлива зміна акцентуації характеру протягом життя?
6. Які наслідки можуть мати акцентуації характеру на особистість?
7. Чи є позитивні аспекти акцентуації характеру?
8. Як визначити акцентуацію характеру особистості?
9. Що робити, якщо виявлено акцентуацію характеру?
10. Яким чином акцентуація характеру може вплинути на міжособистісні відносини?
11. Поняття про психопатії та їх ознаки.

Практичні завдання по темі:

1. Провести опитування групи людей з різними типами особистості, використовуючи методика Л. Шмішека для визначення акцентуованих рис характеру.
2. Вивчити клінічні випадки психічних розладів, пов'язаних з відхиленнями у характері особистості, і розповісти про них в контексті можливих причин та методів діагностики.
3. У художній літературі, або в кіно знайти образи, в яких проявляється якась акцентуація та презентувати її групі, а одногрупники повинні проаналізувати вибраний випадок особистості з відхиленнями, описати спостереження.
4. Провести рольову гру, де учасники мають презентувати одну із акцентуацій, а група відгадати що це за акцентуація.

Ключові поняття: акцентуація характеру, тенденція до акцентуації, гіпертимний тип, дистимний тип, афективно-лабільний тип афективно-екзальтований тип, тривожний тип, емотивний тип, демонстративний тип, педантичний тип, застрягаючий тип, збудливий тип

Тема 27. Психологічна характеристика здібностей.

(практичне заняття – 6 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке здібності в психології?
2. Яка роль генетичних та середовищних факторів у формуванні здібностей?
3. Які основні види здібностей існують?
4. Як здібності впливають на успішність навчання та виконання роботи?

5. Як можна виміряти та оцінити здібності людини?
6. Чи можуть здібності змінюватися протягом життя? Чому?
7. Які фактори можуть впливати на розвиток та реалізацію здібностей?
8. Як визначити, які здібності має людина?
9. Як стимулювати розвиток здібностей у дитини?
10. Як здібності можуть впливати на вибір професії та кар'єрний розвиток?

Практичні завдання по темі:

1. Проведіть дослідження здібностей своїх близьких та рідних. Підберіть методики, які оцінюють когнітивні, вербальні, математичні та творчі здібності.
2. Проведіть спостереження за людьми різних вікових груп. Складіть аналіз здібностей людей різних вікових груп.
3. Проведіть дослідження на тему емоційного інтелекту, та визначіть здібності, які характеризують високий емоційний інтелект.
4. Підготуйте вправи на формування комунікативних здібностей в групі, та проведіть їх в своїй групі.

Ключові поняття: *здібності, задатки, розвиток здібностей, дослідження здібностей, творчість, інтелектуальні здібності, соціальні здібності, моторні здібності, музичні здібності.*

Тема 28. Психологічні умови розвитку здібностей. Методи вивчення здібностей особистості.

(практичне заняття – 3 години)

Питання для обговорення на занятті:

1. Що таке психологічні умови розвитку здібностей?
2. Які фактори впливають на розвиток здібностей?
3. Як психологічні умови розвитку здібностей відрізняються від фізичних умов?
4. Як розвинутість пам'яті, уваги та мислення впливають на розвиток здібностей?
5. Які стратегії можуть бути використані для розвитку здібностей у дітей?
6. Яким чином соціальні умови впливають на розвиток здібностей?
7. Як важлива підтримка та визнання впливають на розвиток здібностей?
8. Чим відрізняються вроджені та набуті здібності?
9. Як психологічні умови розвитку здібностей можуть бути застосовані в освітніх закладах?
10. Як можна просунути вперед для покращення психологічних умов розвитку здібностей?

Практичні завдання по темі:

1. Дослідити вплив розвитку соціального середовища на розвиток здібностей. Розглянути обсяг соціальних контактів, рівень співробітництва, роль мотивації та підтримки оточуючих у процесі розвитку здібностей.
2. Розробити план тренувань для розвитку пам'яті та когнітивних здібностей. Включити вправи на увагу, концентрацію та спостережливість.
3. Провести дослідження процесу саморегуляції та волі. Оцінити вплив самоконтролю на досягнення цілей та успішність у розвитку здібностей.
4. Вивчити вплив емоційного інтелекту на розвиток здібностей. Проаналізувати роль емоційного інтелекту в розв'язанні конфліктних ситуацій та особистісному зростанні.
5. Проаналізувати вплив мотивації на розвиток творчості та аналізувати механізми її формування. Розвинути практичні прийоми та методики, які сприяють розвитку внутрішньої мотивації.

6. Дослідити вплив активного способу життя на розвиток фізичних та розумових здібностей. Оцінити роль спорту та фізичного здоров'я у процесі розвитку здібностей.
7. Провести опитування серед батьків та викладачів про їхні шляхи розвитку власних здібностей. Розглянути фактори, які сприяють або перешкоджають цьому процесу. Розробити рекомендації для батьків та педагогів щодо підтримки розвитку здібностей дітей.
8. Виконати експериментальне дослідження з впливу розвитку здібностей на самооцінку та впевненість у собі. Проаналізувати залежність між рівнем розвитку здібностей та психологічним комфортом особи.
9. Розробити психологічний тренажер для розвитку творчого мислення. Включити вправи на генерацію нових ідей, оцінку інноваційного потенціалу та пошук нетрадиційних рішень.
10. Провести анкетування серед студентів щодо їхніх вподобань та інтересів у виборі професії. Проаналізувати вплив особистісних здібностей та інтересів на професійний розвиток.
11. Скласти та заповнити таблицю

№ п/п	Здібність	Покращення якості життя при наявності здібності	Шляхи формування здібності
-------	-----------	---	----------------------------

Ключові поняття: розвиток здібностей, психологічні умови, психологічні фактори, потенціал розвитку, розвиток творчості, розвиток інтелекту, здібності та обдарованість, психологічні методи розвитку здібностей, мотивація, самопізнання та саморозвиток, психологічна підтримка розвитку, психологічний клімат розвитку, активне навчання та розвиток, виховання та розвиток здібностей, психологічний розвиток особистості.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Базова:

1. Дуткевич Т. Загальна психологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 388с.
2. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. – 172с.
3. Максименко С. Загальна психологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 272с.
4. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. – К. Ліра–К., 2020. – 564 с.
5. Основи психології: теорія і практика. Навчальний посібник/ О.О.Лазуренко, М.М.Матяш, Н.А.Тертична. – К., 2019. - 324с.
6. Савчин М. Загальна психологія. К.:ВЦ "Академія" Серія книг Альма-матер. – 2020. - 344с.
7. Сергієнкова О., Столярчук О., Коханова О, Пасека О. Загальна психологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 296с.

Допоміжна:

1. Вольнова Л.М. Загальна психологія. Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи студентів. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2015. – 95 с.
2. Загальна психологія: теорія та практикум. Навчальний посібник/ Ільїна Н., Мисник С.. –К.: Університетська книга. – 2017. - 352с.
3. Історія психології: навч. посібник/ автор Н.А.Тертична. – К.: Книга-плюс, 2018. – 352 с.
4. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування/ О. Шевченко, И. Губенко, О. Карнацкая. К.: Медицина. – 2018. – 312с.